

1.0 VULA VAKAVITI

VULAIDOI (via veidonui kei na Me)

Sa via oti mai na draki ca, lailai tale ga na namu kei na lago. Tau e dua na uca bi, na ivakabonaniduruka, se kina na duruka kei na vico. E vanua, se keli tiko na uvi, vakabibi na yabaki levu (uvi leka), tekivu na werewere, tei na uvi taumada. Dreu tiko ga na moli, oti na duruka. Caka na kailegaga me revereve - kakana ni yabaki. Se na senikau ni vula o Me - na vulaomē (makarita, senikāloni).

Mai wai, drava tiko ga, levu ga na daniva, salala, sarā - gauna ni qoli lawa.

VULAIUCA (Maji-Me vakacaca)

Tunumaka tu na vanua, tau vakalevu na uca, gauna ni dobui kei na waluvu. E dau yacana tale ga na *vulaibotabota*, ni bota kina na uvi, tikau, tivoli. Wāgunu lelevu ni taucoko na vula, gauna ni vakaba kuka kei na kucokucoraki (butu manā).

2.0 WAI VAKAVITI

1. ISAVA NI IVI

1. Me vusoi vata na drau ni sinu, verevere, wābōsucu kei na botebotekoro, qai gunuvi.

iVakamacala ni Kau :

Sinu, Sinugaga *n m* kau levu toka ni baravi, yacova na katu tini, na drauna e lalai qai drokadroka dravia, damu ni vakarau mira. Na sena e vulavula matailalai, na vuana e moqimoqili drokadroka, na kena dra e vulavula, kainaki ni so e mataboko ni sikava na matadra; tv **sota** [Ba], **toca** [Vuda];

Wabosucu *n m* wa malumalumu toloilalai veiqaliquali, sala i veivanua, drauna e vaka na ibulibuli ni matanimau na sivetu, se vulavula lalai. Vu mai Merika, yaco mai rauta na 1900; tv **bosucu** [Vanualevu, Cicia], **ovacia** [Vuda, Ba, Nadroga], **ovaova** [Yasawa, Waya, Vuda, Ba], **wabikabika** [Waimaroiwai], **wabutako** [Rewa, Kadavu], **waovacia** [Nadroga], **wataka** [Kiuva];

Botebtekoro *n m* kau lailai sara ni yasa ni vale kei na iteitei &s, drau mokimokiti momoto, vutivutia na tolonga, se vulavula lalai; tv **betebetekoro**, **botebtekoroyalewa** [Kadavu], **huguvana** [Nadroga], **suguvana** [Serua, Rakiraki], **sukuvana** [Wainibuka], **usuvana** [Solevu-Bua], **adivilivili**, **eve`evedre`a** [Vanualevuicake];

verevere *n m* kau lailai ni bati ni veidogo e vanua, na drauna e momoto qai raba, na tabana lovelove e dau vakayagataki me taba ni lawa ena lawasua, na sena e babalavu vulavula, na vuana e moqimoqili drokadroka qai dau kacabote ni sa madu me kaburaka na sorena; tv **iculanimasei** [Vanualevuiloma], **majiave**, **majiavi** [Lau], **matiavi** [Gau], **ria** [Nadroga, Vuda, Yasawa], **sinumatiavi** [Noikoro], **taka** [Beqa], **takwa** [Vatulele], **ituiniwabubu** [Vanualevuicake, Vatulawa], **yarua** [Bua]

2. SAVASAVA NI DRĀ

1. Vuso na drau ni wārusi, gunuvi.

iVakamacala ni Kau :

Warusi – *n* m wa sala ni veikau, toloilevu kaukau vaka na bitu, drauibabalavu momoto lima na kena ua, se dromodromo matailalai, vualalai tubu veisa e vu ni Drauna na wa tolo lalai e lai vivica na kau e salava tiko. Na tolona e yara kina na waqa, tali kina na kato kei na kawa se susu (dai ni ika) tv **kadrangi** [Gau, Koro, Lau], **wakacu** [Kadavu], **wakadrangi** [Gau, Koro, Lau];

3. ISAVA NI GACAGACA E LOMA

1. Kari na tolo ni dawa kei na tolo ni sikeci, waki vata, vuloni, vusoi, gunuvi. Gunu ni o vakarau moce ena bogi.

iVakamacala ni Kau :

Dawa 1 *n* m kau vuata levu sara, drau lalai damudamu na drauna gonegone, na vuana e drokadroka moqimoqili, vua vakaisososo, vua vagauna; **tawa** [Yasayasaira, Kadavu]

Sikeci *n* [Vanualevu & Lau] m kau, tv **lauci**, qo e dua na mataqali kau levu toka, kunei vakalevu ena koro, na veiyavu ni koro makawa kei na batiniwai, na drauna e drokadroka siawa qai basobasoga, na sena e vulavula lalai, na vuana e moqimoqili, drokadroka ni se vou ni sa lutu a luca e dravudravu; tv **laci** [Bua], **loci** [Wainibuka], **qereqere** [Vuda, Vatulele, Yasayasabeqa & Kadavu], **toto** [Nadroga, Serua, Waya], **tuitui** [Ono] ;

3.0 iVosavosa Vakaviti

Na ivosavosa cava e dau cavuti vei dua e tamata levu, cegu bula, rawa ni cakava e levu na ka lelelvu.

Kena isau: Raici e dibi na malo:

Na dibi eda sa kila kece ni tiki ni yagoda. Na malo na masi era dau daramaka na tagane ena gauna e liu. Nira sa dau vakamasi, qai duatale na masi e daramaki e cake me ubia na malo. Ia ke sa laurai e dibida na malo ena vakaraitaka na levu ni nona i gū o koya e cakava tiko na cakacaka e qai cavuti kina na ivosavosa qo Raici e dibi na malo.

TABANA NI VOSA & ITOVO VAKARAITAKI